

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe  za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: inserat na vsi strani 60 K, na $\frac{1}{2}$ strani 40 K, na $\frac{1}{3}$ strani 20 K, na $\frac{1}{6}$ strani 10 K in na $\frac{1}{12}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

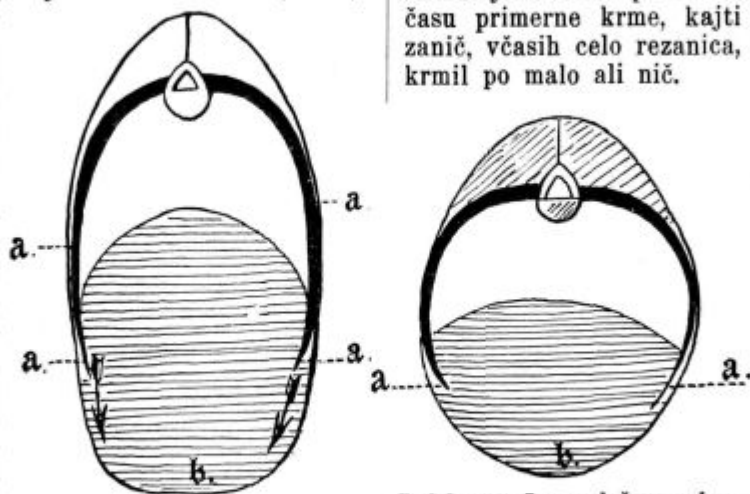
Št. 5. V Ljubljani, 15. marca 1911. Letnik XXVIII.

Obseg: K vzreji mlade govedi. — V čem naši kmetovalci največ greše pri živinoreji. — Kmetovalci, živinorejci! — Kako se gnoji posameznim rastlinam z umetnimi gnojili. — Uspeh poskusenj pri gnojenju travnikov z umetnimi dušičnatimi gnojili, in sicer posebno z amonijevim sulfatom. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

K vzreji mlade govedi.

Odstavljanje telet je pri nas vobče prezgodno in skoraj brez prehoda. Kadar mislijo tele odstaviti (navadno prezgodaj), ga spuščajo nekaj dni bolj poredko h kravi in še ne dovolj vajeno na novo krmo, ki je popolnoma drugačna kakor prej uživano mleko, privežejo k jaslím, ki so navadno vedno previsoke in imajo še tiste proklete gare za seno, pa mu vele: Zri ali pogini!

Navadno tele ne pogine, pač pa ob neprimerni krmi počasi živetari, se ne razvija, prično se razvijati napake vnanje oblike in notranjih lastnosti, tele najprej shujša do kosti, potem se slednjič vendar privadi na drugačno krmo in se zopet nekoliko poredi, četudi je rast silno zastala. Starokopitni živinorejci pa modruje: Dokler ne gre mlečno meso s teleta, se ne prične rediti. Dajte takemu živinorejcu tele od najboljše krave, zaskočene po najboljšem biku, ki z veliko silo podeduje svoje dobre lastnosti na zarod, pa bo vendarle vzredil v enem letu malovreden, zamrl nestvor z vdrtim hrbtom in z velikim, visečim trebuhom!



Podoba 14. Rebra se dol vlečejo, ker je trebuh nabasan s slabo krmo. a rebra, b trebušna koža.

Podoba 15. Lepo vložena rebra pri primerno napolnjenem trebuhu s tečno krmo. a rebra, b trebušna koža.

Tele je že med sesanjem vaditi na drugo, zlasti na suho krmo, da potem, ko je odstavljeno, ne le prav nič ne shujša in v rasti ne zaostane, temveč se naprej dobro in hitro razvija.

Naša prehitro in skoraj brez pravega prehoda odstavljena teleta pa ne dobivajo v tem velepomembnem času primerne krme, kajti seno se jim polaga, ki ni zanič, včasih celo rezanica, nad vse potrebnih močnih krmil po malo ali nič.

Teleta dobivajo od neprimerne sena, celopa od slame, **navzlic** dodanim močnim krmilom vendarle velike trebuhe. Velik trebuh je pa pri teletih, kadar se morajo razvijati, zelo opasna reč. Velik trebuh preprečuje dobro razvijanje in obokanje reber, ker težak in velik trebuh rebra trajno dol vleče (glej pod. 14. in 15.). Pri neprimernem krmljenju se tudi kosti, kite

in mišice ne morejo razvijati, in če ni močnih krmil, n. pr. ovsá, ki predvsem pospešuje tvorjenje krvi in razvijanje mišic, in otrobov ali lanenih tropin, ki zaradi svoje vsebine fosforovokislega apna pospešujejo rast kosti, potem se hrbet pošine in lega okostja se zverži.

Velike in težke trebuhe pa dela tudi prereditko, netočno in premočno napajanje z vodo. Edino pravilno je tisto napajanje, da dobi žival vode, kadar in kolikor hoče. Taka žival ni nikdar žejna in se zato nikdar vode v preobilni množini ne nažlampa.

Prve posledice vsemu temu so mlade zamorjene živali z velikimi, visečimi trebuh, z vdrtimi hrbti, z ozkimi prsi, s strmimi pleči in s tankimi nogami.

Druga posledica so razširjena in ohlapna prebavila, ki delajo odraslo žival neješčo, ki potrebujejo za nasičenje neprijetno velikih množin krme, ki se pa slabo prebavlja in zato gospodarsko slabo porablja.

Trdim, da je naše seno slabo! Slabo pa ni zaradi naših tal ali podnebja, temveč zaradi nepravilnega pripravljavanja. Torej zaradi naše krivde! Pri nas se seno splošno prepožno kosi; čim pozneje se kosi, tem bolj izginejo iz njega važne beljakovine in druge dušičnate hranilne snovi, in istotako izgine fosforova kislina. Prav zgodaj pokošeno seno, polno beljakovin, amidov in fosforove kisline, je za odstavljena teleta in za mlado goved močno in edino pravo krmilo, dočim je pozno pokošeno seno malo ali nič več vredno kakor slama, ki prebavila le širi ter slabi in nezadostno prehranjuje mlado goved.

Goved je žival, ki je ustvarjena za uživanje zgolj rastlinske krme, v prvi vrsti zelene in suhe klaje; njen sestavljeni prežvekovalni želodec je silno sestavljene narave in njeno prebavljanje in presnavljanje ni tako preprosto, kakor se je doslej mislilo. Sedaj vemo, da mora biti prehranjevanje govedi v marsičem drugačno, kakor so nas učili starejši praktiki in teoretiki. Dobre mlade zelene klaje (kakor se zlasti dobiva na paši) in dobrega sena iz mladih pokošenih krmskih rastlin, ki so polne beljakovin, amidov in fosforove kisline, ne morejo pri vzreji telet niti druga močna krmila tako nadomestiti, da bi bilo uspevanje mlade govedi zadostno.

Vsa žival obstoji iz udov in organov, narejenih iz kosti, raznovrstnega mišičevja itd. Vsak del živali zase je narejen iz tkanine, in raznovrstne tkanine v živalskem telesu so zopet sestavljene iz neštevilnih samostalnih celic. Celica je torej najmanjši osnovni organ živalskega telesa.*) Celice se razmnožujejo, in to razmnoževanje dela rast živine. Meso (mišice) je sestavljeno iz vlaken, obstoječih iz celic. Debelost teh vlaken je omejena, ne pa njih množina. Vlakna se razmnožujejo tem potom, da se razcepijo in se delajo nova vlakna. Razmnoževanje, t. j. rast mišic (mesa), se pa pri sesalcih vrši poglavitno skoraj le v mladosti, in zato izvira odhod praktično pravilo živinorej: **Skrbi za rast govedi v mladosti, pozneje je vsak trud zaman.** Proti temu pravilu se pri nas z gori navedenimi napakami pri vsej govedi greši, zato vzredimo prvo leto govedo, ki ni veliko več vredno kakor štiritedensko odstavljeno tele, ki iz njega tudi pozneje nič prida ne more biti. Od števila tvorečih se celic, ki jih vsebuje žival, je odvisna njena gospodarska vrednost, a te celice se stvorijo v zadostni množini le v mladosti, in sicer le pri pravilni vzreji.

*) Glej spis „Celica, osnovni organ vseh živih bitij“ v 3. št. letošnjega „Kmetovalca“.

Naloga umne živinoreje bodi, iz novorojene živali hitro vzrediti pravilno oblikovano govedo z najboljšimi notranjimi lastnostimi, ki vsled v mladosti narejenih obilnih celic more dajati največji gospodarski prid.

Tega pravila pa naši gospodarji večinoma ne poznajo, še manj pa pojmiyo, zato pri nas o živinorejcih ni govora; mi imamo pravzaprav le gospodarje, ki v svojih hlevih goved preživljajo brez pravega živinorejskega cilja.

V čem naši kmetovalci največ greše pri živinoreji.

Če kak strokovno naobražen človek hodi po naši deželi, vidi marsikaj zanimivega in poučnega, še več pa takega, ki se ne strinja z umnim kmetijstvom. Posebno pri živinoreji je veliko navad in del, ki so tako rekoč nezmisljeni, in pri tem kmetovalci dostikrat nevede škodo trpe.

Namenil sem si vsled tega nakratko pojasniti, v čem se gode največje napake in kako bi se dale odstraniti.

Že pri teletih, ki so namenjena za pleme, se greši, ker se prehitro odstavijo. Teleta se navadno puste, da pri kravi sesajo, in se odstavijo že s šestim, včasih celo že s četrtem tednom. Od tega časa naprej mora žival uživati drugo, manj vredno krmo, če hoče živeti. Tele dobi vsled tega, ker že v zgodnji mladosti mora uživati manj vredno krmo, tisti velikanski trebuh, da ga komaj nese; dostikrat tudi kriv hrbet, pobešena rebra in ozke prsi. Take živali ostanejo navadno tudi slabih telesnih oblik, posebno rade so prazne za pleči in kmet nima od takih živali nikdar pravih koristi. Prej, ko je bila korist govedi še malo znana in se ljudje niso dosti menili za mleko, je bilo za tele mnogo boljše. Krava je dajala sicer samo toliko mleka, kolikor ga je potrebovalo tele, toda celih 6 mesecev, pa ne samo 6 tednov, kakor sedaj. Dandanašnji imamo veliko mlekaren, kjer se da mleko dobro v denar spraviti. Zato kmetovalec misli, da bi bilo pač škoda, če bi tele dobivalo mleko; zato rajši tele odstavi, da je seno, mleko pa daje v mlekarno, da dobiva zanj gotov denar.

Toda stem se grozno vara. Denar, ki ga dobiva za mleko, kar bi ga moral dati teletu, se niti primerjati ne more s škodo, ki jo trpi tele vsled tega, ker se mu je odtegnila ta naravna hrana. To se pa ne maščuje samo pri teletu, ampak vse nadaljnje življenje, da, celo tudi pri potomcih se pozna, kar se je grešilo pri prednikih.

Ker je škoda tako mnogotera in jo ima edinole živinorejec sam, mora biti pri izreji telet za pleme previden; nikdar se ne da več nadomestiti, kar se je v prvem letu zamudilo. Dajte torej teletu to, kar mu je odločila mati narava; ne trgajte ga že s šestim ali celo s četrtem tednom od krave. Če se pa bojite, da bi kravo pri sesanju preveč zmučil, naučite ga, ko je staro tri tedne, piti iz posode in mu na ta način dajajte mleko vsaj do 12. tedna. Če ga naučite piti, imate popolnoma v roki, koliko mleka mu daste, in ga tudi počasi lahko odstavite, da samo ne bo vedelo, kdaj. Seveda se mora mleko dati teletu takoj izpod krave, in sicer iz znažne posode. Seno naj se teletu poklada že s 14 dnevi, da se igraje priuči drugi krmi. S štirimi tedni naj se mu daje tudi po nekoliko otrobov in ovsu. To se na-

lahko zmoči, da se otrobi primejo ovsa, in se tako predloži, ne pa med mokro rezanico, kakor je tu in tam navada. Ko je polagoma tele odstavljeno, se mora tudi nadalje tečno krmiti z najboljšim senom, z otrobi in z ovsem, vsaj do 8. meseca. Če se tako krmi, ni prisiljeno uživati toliko sirove hrane (rezanice itd.), pa tudi ne napravi takega trebuha, kakor bi ga sicer. Seveda mora tele tudi imeti čistega zraka in prostosti, da se naskače in utrdi. Na ta način vzrejena žival je navidezno dražja, toda taka izreja se poplača z obrestmi vred, če ne pri tej živali, pa pri potomcih. —

Pa tudi pri odrasli živini se veliko greši pri krmljenju. Vprašanje o splošnem krmljenju in o sestavi krme se ne bom spuščal, ker bi bilo preobširno, pride morda na drugem mestu na vrsto.

Na tem mestu nameravam govoriti o načinu krmljenja, ki je po mojem mnenju tudi zelo važen. Dandanes ima skoraj vsak kmetovalec slamorezni stroj. Namen slamoreznice je, da raznočno krmo zreže, da se dá krma bolje mešati in tako bolje porabiti. Marsiktera krma bi sicer prišla v gnoj, ki se tako porabi. Slamoreznice so zato čisto na mestu, dokler se prav rabijo; drugače je pa potem, če se njih delo začne pretiravati. Če se reže na 10—15 cm dolgo že se gre, če se pa krma reže komaj 1 cm in še manj dolga, se pa nikakor ne more odobravati, in sicer iz naslednjih vzrokov:

1. Najfinejši deli krme, kakor listje in cvetje, ki so najbolj redilni, se zdrobe pod noži v prah in živini ne pridejo v korist.

2. Če se napravlja tako drobna krma, povzroča to več truda in vzame več časa; čas je pa denar, posebno dandanes, če se mora delati s tujimi močmi.

3. Trpi pri tako fino zrezani krmi tudi prebava živali. Če daste živali celo krmo, ali vsaj na debelo zrezano, jo mora dobro prežvečiti in ošliniti, da jo more požreti.

Slina ima pa posebno moč, da se že v gobcu nekatere hranilne snovi raztope, ki so potem takoj sposobne, da jih srkalne žilice vsrčejo, in tako svojemu namenu služijo.

Če pa daste živini prefino zrezano krmo, jo žival, ker je že dosti drobna, kar hitro požre, ne da bi jo kaj prida žvečila in oslinila. In tiste hranilne snovi, ki bi se sicer morale že v gobcu raztopiti, če bi bila krma dovolj prežvečena in oslinjena, gredo deloma neprebavljene v obliki telesnih odpadkov v gnoj. Ker pa žival potrebuje enako množino teh snovi, je jasno, da mora ob taki krmi použiti več krme, kakor bi je, če bi bila krma cela.

Iz tega je razvidno, da ima pri takem načinu krmljenja škodo le živinorejec, ker mu vzame več časa in več krme. Delajte rajši dolgo rezanico ali pa krmite celo krmo. Če žival ne prebavi kaj jedi (česar pa sicer ni pri pravilnem pokladanju), pa porabi toliko manj krme iz vzrokov, ki sem jih zgoraj navedel.

Nadaljnja velika napaka je, da se rezanica moči. Ubogi ljudje, ki se morejo mučiti z donašanjem teh škafov in enakih posod, ki se v njih poklada tista mokra rezanica. Po nekterih krajih krma kar plava na vodi, da žival bolj pije kakor je. Če človek stopi v tak hlev, kjer se tako krmi, bi na prvi pogled mislil, da so vse živali zelo breje, kajti ena ima večji vamp kakor druga.

Glejte, dragi kmetovalci, tudi pri takem krmljenju veliko grešite. Žival je tako primorana, da užije veliko več vode, kakor bi je sicer, če bi se suho krmila, ker

hoče biti sita, t. j. dobiti v krmi toliko hranilnih snovi, kolikor jih potrebuje; vsled tega je ta močnik, da bi skoraj počila, in trebuh se ji mora raztegniti, da vsa ta snov dobi prostora. Nekaj bolje bi bilo, če bi bila krma boljše sestave, t. j. da bi se ji pokladala boljša krma. Ker je taka bolj redilna, bi je manj potrebovala.

Pri tem se pa tudi obtežuje prebava. Ker je želodec prenapolnjen te snovi, ne more tako delovati, posebno še, ker se sokovi v prebavilih s to vodo razredčijo in nimajo več take moči na razkroj krme. Posledica tega je, da žival krmo slabo prebavi in veliko hranilnih snovi, ki bi sicer prišle živali v korist, pride neprebavljenih v gnoj.

Krma naj se poklada vedno suha, vode pa naj se da živali, kolikor je hoče sama piti. Voda naj bo vedno čista in ne premrzla.

Proti pokladanju zgolj suhe krme nekteri ugovarjajo, češ da se potem žival zapeče. Če bi bilo to res, bi bila po drugih krajih, kjer samo suho krmijo, že zdavnaj poginila vsa živina; v resnici pa imajo boljšo živino kakor pri nas. Tudi krave vsled pokladanja mokre krme ne dajo nič več mleka, kakor se mnogokrat domneva, kajti množina mleka je popolnoma odvisna od redilnosti krme. Čim več ima krma, ki se poklada živini, hranilnih snovi, tem bolje bodo krave molzle.

Vpraša se, kako naj pokladamo močna krmila. Pri pokladanju močnih krmil napravimo izjemo. Močna krmila, namenjena za krmo, se nalahko zmočijo in se potem z rezanico zmešajo. Zmochijo se zato, da se lepo primejo rezanice, sicer bi žival suhe s sapo proč spihala.

Pri vsem tem bodite pa vedno oprezní, kadar izpreminjate način krmljenja. Vsaka izprememba se mora vršiti polagoma, sicer bi imela lahko slabe posledice.

Iz tega, kar sem povedal, lahko izprevidite, kakšno škodo si napravljate s tem načinom krmljenja, koliko več časa, truda in stroškov imate pri tem.

Bodite torej oprezní in previdni pri krmljenju! Ravnajte se po tem navodilu, in videli boste, da imam prav. Pomislite pri vsakem delu, ki ga opravljate, ali je prav ali ne. Če si pa po treznem preudarku ne morete sami odgovoriti na vprašanje, vprašajte list „Kmetovalec“, in ta Vam bo vselej točno in jasno dal pravi odgovor.

Hladnik.

Kmetovalci, živinorejci!

Kužna bolezen v gobcu in na parkljih je povzročila v mnogih krajih države veterinarne odredbe, ki so promet z živino občutljivo omejile in se je vsled teh odredb prepovedalo tudi mnogo semnjav.

Te okoliščine so lastnikom živine otežkočile prodajo in jo ponekod celo popolnoma onemogočile.

Posebno težko je dobiti stojno živino (živino za pitanje in krave molznice), tako da se je bati, da mnogi posestniki, ki potrebujejo tako živino, je ne bodo mogli dobiti pravočasno v zadostnem številu.

Zato je potrebno, da se vsem prizadetim krogom razglasi in naznani, kdo in koliko ima take stojne živine na prodaj in kdo in koliko je namerava kupiti.

Centrala za prodajo živine, ki je poklicana čuvati koristi kmetijstva, je prevzela nalogo potom razglaševanja ponudb in povpraševanj nakup stojne živine kolikor mogoče pospeševati.

Zaraditega se vabijo vsi kmetovalci in živinorejci, ki nameravajo tako živino bodisi kupiti, bodisi prodati, da naznanijo v pismu ali po dopisnici

Centrali za vnovčevanje živine, Dunaj (Zentrale für Viehverwertung, Wien VIII., Lammgasse 4) naslednje:

1. Ime in natančen naslov.
2. Če želijo živino kupiti ali prodati.
3. Število živine, ki je na prodaj, oz. ki jo nameravajo kupiti.
4. Starost in pasmo živine.

Prijave lahko pošljejo posamezni posestniki vsak zase, ali pa jih pošljejo kmetijska društva, živinorejske zadruge ali združene zveze za vse svoje ude skupno.

Take prijave se bodo zbiralale, sestavljale in kolikor mogoče hitro razglaševale. V prvi vrsti se bodo vršile te objave v **posebnih lastnih zaznamkih**, ki se bodo razposlali vsem kmetijskim deželnim, okrajnim in krajevnim društvom in zadrugam, kakor tudi vsem c. kr. okrajnim glavarstvom, **kjer bodo razpoložene vsem interesentom na vpogled.**

Pri okrajnih glavarstvih bodo dobili te zaznamke zlasti veterinarne organi. Po možnosti pa se bodo razglaševali ti zaznamki tudi v kmetijskih strokovnih listih in pa v drugih časopisih, ki so med kmečkim ljudstvom bolj razširjeni.

Na zahtevo lahko prejme vsak interesent tak zaznamek tudi naravnost.

Kmetovalci so naprošeni, da vpošljejo prav mnogo prijav!

Če se v kakem kraju oglasi primerno število kmetovalcev, ki imajo živino na prodaj, bi se lahko, oziraje se na veterinarne odnose, poskrbelo za to, da se prižene skupaj v svrhu prodaje naekrat vsa živina iz dotičnega okoliša.

Odpošiljatev živine je seveda odvisna od krajevnih veterinarov in odnošajev in je podvržena odločbam deželnih oblasti.

Za pojasnila in posredovanje v teh zadevah naj se obračajo kupci in prodajalci naravnost na **Centralo za vnovčevanje živine na Dunaju, (Zentrale für Viehverwertung, Wien VIII., Lammgasse 4).**

Centrala za vnovčevanje živine.

Kako se gnoji posameznim rastlinam z umetnimi gnojili.

Dasi smo vedno na stališču, da naj naš kmetovalec v prvi vrsti gnoji svoje posestvo z domačim hlevskim gnojem in z gnojnico in da naj zato z vso skrbjo zbira, napravlja in godi svoj gnoj, odnosno gnojnico, mora vendar iz razlogov, ki smo jih že nešteto krat v „Kmetovalcu“ opisali, segati tudi po umetnih gnojilih.

V naših razmerah največkrat zadostuje primanju fosforovo kislino in kalij uvajati v naše izsesane kmetije potom gnojenja travnikov s fosfatnimi in s kalijevimi umetnimi gnojili, kajti boljše seno da tudi boljši gnoj, ki ima več fosforove kisline in kalija v sebi, in tako pridejo umetna gnojila posredno v prid tudi poljskim sadežem.

Kdor pa hoče svoje njive naravnost izboljšati, ta se bo tudi pri poljskih sadežih z velikim pridom posluževal umetnih gnojil. Iz gori navedenega razloga smo doslej priporočali umetna gnojila največ le za travnike in za deteljiska in smo le mimogrede opisovali gnojenje z umetnimi gnojili pri drugih kmetijskih rastlinah.

Zadnja leta suše pa nam niso oškodovala živinoreje le glede števila, ampak so nam tudi škodila silno veliko pri gnoju, kajti malo živine da malo gnoja. Od vseh strani čujemo o pomanjkanju gnoja, ki mu je letos deloma vzrok tudi pomanjkanje stelje, zato dobivamo vse polno vprašanj, kako je gnojiti z umetnimi gnojili drugim poljskim sadežem sploh.

Na vsa enaka vprašanja odgovorimo z niže navedenimi podatki in števili, a enkrat za vselej bodi vnovič povedano, da bodi umetni gnoj na njivah izjemno le včasih izključni gnoj, drugače pa le priboljšek k hlevskemu gnoju, kajti zemlja na njivi se da trajno ohraniti v pravi rodovitnosti le s hlevskim gnojem, ker le z njim moremo v zemlji zagotoviti delovanje talnih gliv, ki so za razne pojave prave rodovitnosti neobhodno potrebne.

Za splošno gnojenje se priporočajo spomladi naslednje množine umetnih gnojil, in sicer na 1 ha (hektar = 1³/₄ orala ali 10 mernikov posetve):

Travniki:

600—700 kg superfosfata,
200—250 „ 4 % kalijeve soli.

Kdor hoče dati svojim travnikom še dušika, tedaj zadostuje 50—75 kg čilskega solitra.

Detelja:

500 kg superfosfata,
150 „ 40 % kalijeve soli.

Pšenica in reč:

400—600 kg superfosfata,
150—200 „ 40 % kalijeve soli,
75—125 „ amonijevega sulfata.

Oves:

400—500 kg superfosfata,
150—200 „ 40 % kalijeve soli,
75—125 „ amonijevega sulfata.

Krompir:

300—400 kg superfosfata,
250—300 „ 40 % kalijeve soli,
100—150 „ amonijevega sulfata.

Koruza:

300—400 kg superfosfata,
150—200 „ 40 % kalijeve soli,
200—250 „ čilskega solitra.

Ajda:

300—400 kg superfosfata,
100—150 „ 40 % kalijeve soli;
če je treba dušika, tedaj se vzame približno 50 kg amonijevega sulfata.

Strniščna repa (ali bela repa):

250—300 kg superfosfata,
100—150 „ 40 % kalijeve soli,
125—150 „ amonijevega sulfata.

Pesa:

300—400 kg superfosfata,
400—500 „ kajnita,
125—150 „ amonijevega sulfata.

Trte:

500—600 kg superfosfata,
250—300 „ 40 % kalijeve soli,
185—225 „ amonijevega sulfata.

Hmelj (za 100 rastlin):

8—10 kg superfosfata,
4—5 kg 40 % kalijeve soli, (ali 12—15 kg kajnita),
3—3³/₄ kg amonijevega sulfata.

Sadno drevje (za 1 drevo):

1—1½ kg superfosfata.

¾—1 „ 40% kalijeve soli,

½—¾ „ amonijevega sulfata.

Vsa navedena števila veljajo seveda, kakor je že pri travniku povedano, za 1 hektar = 1¼ orala = 10 mernikov posetve. Na mernik posetve se torej vzame 1/10 tu navedenih množin umetnih gnojil. Pripomniti je še, da se vzame manjša množina gnojil, če je zemljišče v dobrem stanu; če je pa v slabem, tedaj se mora gnojiti z večjo množino navedenih gnojil. Če pa hoče gnojiti kdo kako zemljišče, ki naj bi bilo razen z umetnim gnojem obenem gnojeno tudi še z domačim ali hlevskim gnojem, tedaj naj se vzame tretjina prej navedenih gnojil manj.

Uspeh poskušenj pri gnojenju travnikov z umetnimi dušičnatimi gnojili, in sicer posebno z amonijevim sulfatom.

(Dalje).

Andrej Janežič, Vrhnika: Za poskusno gnojenje sem vzel ob vodi ležeč pust travnik s težko zemljo, ki je večinoma vlažna. Travnik je približno pol hektara velik in mi je doslej povprečno dajal po 1500 kg sena in 300 kg otave. Travnik sem razdelil v tri dele, in sicer v dva velika in en manjši del. Prvi veliki del sem pognojil s superfosfatom in s kalijem, drugega velikega ravnotako in še povrhu s 40 kg amonijevega sulfata; ostali, tretji, mali del sem pustil popolnoma nepogojenega. Uspeh gnojenja z amonijevim sulfatom je bil velikanski, kajti na prostoru, z njim pogojenem, sem pridelal najmanj 2800 kg sena in približno 800 kg otave. Trava je bila črna in gosta, da je kar poglela, dočim je bila trava na delu, pogojenem samo s superfosfatom in s kalijsko soljo, svetleje zelena in razločno manjša. Na nepogojenem svetu je bil pridelek navaden. Najbolj smo se pa čudili jaz in kosci detelji, ki je zrasla kakor na njivi velika, dočim je prej na tem travniku nikdar ni bilo in bržkone je bilo med umetnim gnojem pomešano deteljno seme. Umetna gnojila so me z delom vred stala 60 K, a pridelal sem najmanj 1500 kg več sena kakor druga leta, torej so se mi umetna gnojila popolnoma izplačala. (Iz tega poročila je razvidno, kako različno umetna gnojila učinkujejo na različnih tleh. Med umetnimi gnojili prav gotovo ni bilo nič deteljnega semena primešanega, a ona so povzročila, da je poprej nevidna, a sicer navzoča detelja dobila moč in se je bujno razvila. O detelji sicer velja, da more dušik jemati iz zraka in zato ne potrebuje dušikovega gnojenja, a naša praktična skušnja nas uči, da je tudi detelja silno hvaležna za dušičnato gnojilo, zlasti tam, kjer ni v zemlji dovolj buličnih gliv, ki posredujejo jemanje dušika iz zraka. Ured.)

Pavel Žakelj, Št. Jošt: Z uspehom gnojenja z amonijevim sulfatom sem bil prav zadovoljen, kajti tisti del parcele, ki sem ga gnojil s tem gnojilom, mi je dal četrtno več pridelka kakor ostali del parcele, ki je bil pogojen samo s Tomasovo žlindro in s kalijsko soljo.

Graščinsko oskrbnitvo na Križu: Sredi travnika, ki je bil poprej pogojen s Tomasovo žlindro in s kajnitom, se je odmerila 30 arov velika parcela, znamenovana s količi, ki se je spomladi pognojila z

amonijevim sulfatom. Že meseca maja se je ta parcela od daleč poznala po svoji temnozeleni barvi in ob košnji se je pridelala na tem prostoru dobra tretjina več in boljšega sena, kakor na enako velikem prostoru ostalega travnika.

Janez Mikš, župnik, Trstenik: Pognojil sem v bregu precej pusto ilovnato senošet. Ko je pričela trava zeleneti, so se že od daleč videle po bregu črne lise, kjer se je gnojilo z amonijevim sulfatom, kar spričuje, da to gnojilo hitro učinkuje. Trava je bila lepa in bilnata, kakor tedaj, če se travnik močno pognoji s hlevskim gnojem. Koliko več sem pridelal vsled gnojenja, ne morem dognati, kajti lansko leto je bila rast na travnikih sploh lepa in pridelka nisem mogel tehtati, ker nimam tehtnice pri roki in ker gre ob košnji s časom silno trda. Menim, da je amonijev sulfat prav dobro gnojilo, najbrž boljše kakor Tomasova žlindra, ker se tla s trajno bilnatimi travami bolj zarasejo kakor po Tomasovi žlindri. Po Tomasovi žlindri res detelje dobro uspevajo, ki zamore trave, a deteljo končno uniči predenica. Na vsak način se bo amonijev sulfat kmetom zdel predrago gnojilo. Zdi se mi bolj pametno in za naše navadno gospodarstvo večjega pomena, če se bolj porabita hlevski gnoj in gnojnica, potem cestno blato in pepel, kar je vse doma na razpolaganje. (Tomasova žlindra ali kako drugo fosfatno gnojilo se ne sme primerjati z amonijevim sulfatom, ki je dušičnato gnojilo. Za obilno rodovitnost potrebujejo rastline poleg dušika tudi fosforove kisline in kalija. Pri gnojenju je treba rastlinam postreči z vsemi temi tremi hranilnimi snovmi. S hlevskim gnojem travnike gnojiti ni gospodarsko, kajti tako gnojenje je silno potratno, ker se večina dragocenega dušika iz prosto-ležečega gnoja izgubi, druge hranilne snovi iz gnoja pa sploh ne pridejo do veljave. Gnojnica je pa sploh najboljše in najcenejše dušičnato gnojilo za kmeta; mi porabo amonijevega sulfata le tedaj priporočamo, če iz ktereakoli vzroka ni mogoče gnojnice voziti na travnik. Pepel je le kalijsko gnojilo, cestno blato pa apneno. Travniki gnojiti samo s fosfatnimi in kalijskimi gnojili je največkrat zelo napačno, zato ravno priporočamo gnojiti tudi z dušičnatimi gnojili, in kdor nima dovolj gnojnice ali je sploh ne more voziti na svoje travnike, ta mora seči po kakem dušičnatem gnojilu. Amonijev sulfat je razmeroma res drag, a zato se ga veliko manj potrebuje, in v 100 kg tega gnojila je več dušika kakor v 150 hl gnojnice. Ured.)

V. Kolenc, Cemšenik: Gnojenje z amonijevim sulfatom mi je izvrtno uspelo. Takoj spomladi sem videl imeniten učinek, toda huda toča je vse uničila, da se ni dalo kaj pravega določiti. Po toči smo sadili nanovo fižol in zelje, k zeljevim sadikam sem rekel dodelati amonijev sulfat, mešan s kalijsko soljo in superfosfatom, ter sem dosegel tako imenitno zelje, da ni bilo enakega v vsi okolici.

Anton Oblak, župnik, Št. Lorenc: Gnojil sem z amonijevim sulfatom največ na njivah. Gnojil sem n. pr. pesi, ki jo je črv večini gospodarjev skoraj vso požrl, da so je večji posestniki imeli kvečjemu po en voz. Tudi moja pesa je bila poškodovana, a navzlic temu sem jo pridelal šest voz. Krompirja sem pridelal devet košev, dočim so ga drugi večji posestniki pridelali komaj dovolj za seme. Oves je zaradi silnih viharjev ves padel, a vsaj slame sem jaz pridelal še enkrat toliko, kakor drugi na njivah enake obsežnosti. Na travniku sem rabil amonijev sulfat pomešan s superfosfatom, in seno ter otava sta bila tako gosta, kakor

še nikdar poprej. Tudi drugi so imeli lansko leto boljše košnjo, toda nikjer ni bila trava niti podobna oni na nadarbinskem travniku. Tudi tretja košnja, ki smo jo zeleno pokosili, je bila prav lepa. Moja sosedja je pognojila travnik okoli svoje hiše ter ga je petkrat za zeleno klajo kosila. Ta sosedja je poskusila gnojiti z amonijevim sulfatom in s superfosfatom turščici ter je imela izvrsten uspeh, kajti druga turščica, ki ji je bilo prav dobro pognojeno s hlevskim gnojem, ni bila tej niti podobna.

(Dalje prih.)

Vprašanja in odgovori.

Na vsa gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrste med „Vprašanja in odgovore“, ostali pa v „Listnino uredništva“. Odgovarja se le na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom, v „Kmetovalcu“ se pri vprašanju pristavi pričetne črke imena in kraja, če vprašalec ne želi drugače. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj štiri dni pred izdajo lista; na prepozno došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso gospodarska in odgovori nanja niso splošno poučni in zanimivi, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pismeno, če je pismu priloženih 50 h v znamkah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu.

Vprašanje 47. Letošnjo zimo je bilo pri nas težko dobiti nastelje iz gozda, in zato smo prisiljeni nastiljati z bukovim žaganjem, ki se pri nas lahko dobiva. Kakšno vrednost ima bukovno žganje za nasteljo, kajti pri nas nekateri trdijo, da je zelo slabo in brez vrednosti ter je celo škodljivo, češ da gnoj iz nastelje iz bukovega žaganja zaplodi in zvabi bramorje na njivo? (K. P. v. S.)

Odgovor: Bukovo žaganje ima res v sebi veliko manj rastlinskih hranilnih snovi kakor gozdno listje in je zato v tem pogledu za nasteljo manj vredno. Sicer pa tudi gozdna stelja ne da veliko hranilnih snovi. Poglavitni del gnoja, ki na njivi res kaj učinkuje, sta živalsko blato in gnojnica. Gozdna stelja kakor žaganje naj se sploh ne smatra za gnojilo, ampak le za nadomestek kake druge, boljše stelje, ki naj popljeta gnojnico in naj se pomešata s živalskim blatom, da se dobi hlevski gnoj, ki ga je mogoče na njivi rabiti. Gozdna stelja kakor žaganje delata počasi razkrojljiv in mrzel gnoj, ki rad dela kislo sprstenino. Med gozdno steljo in žaganjem ni torej velike razlike, in v sili je žaganje prav dobra stelja, saj so pokrajine, kjer izključno samo z žaganjem nastiljajo. Ker se gnoj z nasteljo iz žaganja v zemlji še počasneje razkaja kakor gnoj z nasteljo iz listja, zato ostanejo ostanki gnoja čez zimo v zemlji in dajejo gorko zavetišče raznim mrčesom in tudi bramorjem. Res je torej, da v gotovih slučajih more nastelja iz žaganja pospeševati razmnoževanje bramorjev.

Vprašanje 48. Moji osemnajst dni stari pujski so dobili otekline rilčke, silno težko dihaajo, kihajo, so otožni in so vsled te bolezni shujšali. Kakšna bolezen je to in kako se zdravi? Prasiče imam v lesenih kočih v popolnoma novo sezidanem hlevu, kjer imam zaradi hude zime železno peč, da je živalim vedno dovolj toplo. Svinja, ki te prasiče doji, je popolnoma zdrava. (A. K. v. Š.)

Odgovor: Vaši pujski so se prehladili in imajo nahod. Tako bolnih pujskov ni treba z ničemer zdraviti, temveč je le treba skrbeti, da se vnovič ne prehlade. Bolezen potem v kakih 12 dneh sama od sebe preide. Nahoda pri pujskih pa nikakor ne smete zanemariti, kajti slabotne živali lahko dobe vnetje pljuč, in iz nahoda se včasih izide huda bolezen, ki se vsled nje kosti v glavi zmechajo in živali dobe oteklo glavo. Peč v svinjaku je že dobra, a v zakurjenem svinjaku se živali lahko omehkužijo, in če se skrbno ne pazi na enakomerno toplino, t. j. da se zakurjen svinjak

ponoči preveč ne shladi, pa se živali še laže prehlade kakor v nezakurjenem svinjaku.

Vprašanje 49. Ali sme občinski odbor postaviti v občinski proračun med dohodke najemščino od lova, ne da bi to dovolili davkoplačevalci? (F. P. v. Š.)

Odgovor: Glasom § 8. cesarskega patenta z dne 7. marca l. 1849, se mora letni čisti dohodek občinam odlozanega lova koncem vsakega upravnega ali zakupnega leta razdeliti po obsegu zemljiškega posestva med vse zemljiške posestnike, ki na njih zemljiškem posestvu, ležečem v občinskih mejah, občina izvršuje lov. Glasom razsodbe upravnega sodišča z dne 28. novembra l. 1879, št. 2040., se najemščina od lova ne sme porabiti za občinske namene in se tudi ne sme postaviti v občinski proračun. Ta dohodek postaviti v občinski proračun je tudi tedaj nedopustno, če vsi zemljišni posestniki to dopuste. Pri tem je pa seveda treba upoštevati, da občina potem izgubi dohodek, ki se mora z drugim dohodkom nadomestiti, n. pr. z občinsko naklado na davke. Če zemljiški posestniki na eni strani zahtevajo svoj delež od lovske najemščine, morajo na drugi strani plačati večje občinske doklade; pri tem so pa vendar oškodovani, kajti občinske doklade se ne računijo samo od zemljarine, ampak od vseh neposrednih davkov, in imajo davkoplačevalci, ki ne plačujejo zemljarine, neupravičen pobiček.

Vprašanje 50. Ali se more na posamezne posestnike zemljišče odpadli del lovske najemščine, ki ga je občina zase pridržala, sodnijskim potom izterjati, oziroma iztožiti? (F. P. v. S.)

Odgovor: Kakor je v prejšnjem odgovoru povedano, mora občina lovske najemščine razdeliti med zemljiške posestnike, in če tega ne naredi samovoljno, more vsak upravičenec svoj delež od občine terjati, oziroma ga iztožiti, in sicer za 30 let nazaj. Prav odločno pa svarimo pred takim postopanjem, ker potem občina pride v velike zadrege in mora skleniti večje občinske naklade, ki jih večji del morajo plačati zopet posestniki. Vsekako naj se občinski odbor z zemljiškimi posestniki glede lovske najemščine tako pogodi, da imajo od lovske najemščine dobiček le zemljiški posestniki, ne pa tudi tisti, ki plačujejo druge neposredne davke.

Vprašanje 51. Od porabljenega karbida za acetyleno razsvetljavo dobivam veliko apna, ki ga mešam s hlevskim gnojem. Nekdo me je opozoril, da apno kvari hlevski gnoj, ki potem ne učinkuje tako dobro, kakor bi moral. Ali se hlevski gnoj, pomešan z apnom, res kvari? (A. Z. v. Š.)

Odgovor: Apno res ni dobro mešati s hlevskim gnojem, kajti ono vsled kemijskega presnavljanja izganja iz hlevskega gnoja dušik, ki je najdražja rastlinska hranilna snov, in torej hlevski gnoj slabi, da je manj vreden. Apno je pač dobro gnojilo, ki se ne sme nikdar rabiti obenem s hlevskim gnojem, s superfosfatom in z žveplenokislím amonijem, ampak se mora z njim dotični svet nekaj tednov poprej pognojiti, preden se tudi ktero omenjenih gnojil v zemljo dene.

Vprašanje 52. Kupil sem vinske sode, kjer je bil poprej pelinkovec. Te sode sem porabil za navadno vino, ki je pa v njih dobilo okus po pelinkovcu. Kako odpravim iz vinskih sodov okus po pelinkovcu, da bodo porabni za navadno vino? (A. Z. v. Š.)

Odgovor: Pelinkovec se dela iz vina, ki se mu na kak način pridenejo snovi, ki so v pelinu. Od teh dobi potem vino svoj posebni okus in duh. Ti poglavitni snovi sta neko etrsko olje in neka grenka snov, ki se imenuje absintlin. Te snovi se zajedajo globoko v les, in če pride v posodo od pelinkovca drugo vino, pa jih to iz lesa izlužuje

in vino dobi okus in duh po pelinkovcu. Če naj se sod od pelinkovca popravi, da postane poraben za navadno vino, je torej treba iz lesa popolnoma izlužiti etrsko olje in pelinovo grenkobo. Etrsko olja so, pomešana z vodo paro, hlapna in istotako vodena para izluži iz lesa grenke snovi, zato je najpreprostejše sredstvo, take sode narediti porabne za navadno vino, če se z vodo paro dobro izparijo.

Vprašanje 53. Kako se v pričetku uspešno zdravi bramor pri govedih? (J. B. v C.)

Odgovor: Bramor je kostna bolezen, navadno na podnji čeljusti govedi, ki jo povzroča neka gliva cepeljka, ki podobno raku razjeda kost. Če naj se bramor ozdravi, je treba to glivo korenito zatreti. To se pa doseže le v pričetku potom operacije po živinozdravniku, ki napadeni del kosti izpraska vseh okuženih in razjedenih delov.

Vprašanje 54. Pri nas češpljevo drevje sploh več ne rodi; četudi vsako leto cvete, pa zrastejo plodovi, debeli kakor lepo pšenično zrnje, včasik še malo večje, a kmalu odpadejo ker so črvivi. Kaj je temu vzrok in ali se črv že v cvet zaplodi in kako bi se dalo tej nepriliki od pomoči? Nekteri mislijo, da je najbolje vse češpljevo drevje posekati, ker tako ne bo nikoli več rodilo, in raje drugo sadno drevje nasaditi. (J. L. v Z.)

Odgovor: Ne kmalu ktera sadna vrsta ima toliko različnih škodljivcev kakor češplja, in če se ti škodljivci tako razmnože, da že naprej ni nobene letine več pričakovati, so največ vzrok sadjarji sami, ki ničesar ne store za zatiranje teh škodljivcev. Priporočamo Vam obrniti se do deželnega odbora, s prošnjo, da pošlje k Vam deželnega sadjarskega navoditelja, ki na javnem predavanju opiše vse škodljivce na češpljevem drevju in Vam pove, kako se zatirajo. V češpljevo popje ležeta svoja jajčeca slivov sukáč in neka osa, in če napadeni pop vendar odcvete in naredi plod, pa je črviv in kmalu odpade. Vse odpadle črvice plodove je treba dosledno vsako leto pridno zbirati in sproti uničevati, da črvi (ličinke) ne dobe prilike, da bi se razvili v popolnega metulja, oziroma oso, ki potem vnovič prične jajca zalegati in drugoletni pridelek uničevati.

Vprašanje 55. Župan mi je naročil, naj gnojšče premestim s svojega dvorišča vunkaj iz vasi. Ali ima župan tako pravico, in če ne, kam naj se pritožim? (F. K. v K.)

Odgovor: V kmečkih selih pač nima župan pravice komu zapovedati, da premesti gnojšče s svojega dvorišča iz vasi. Iz zdravstvenih ozirov že more župan zahtevati, da je gnojšče tako urejeno, da se gnojnica ne more raztekat po vasi, zato pa še nikakor nima pravice zahtevati premestitev gnojšča. To je zadeva, ki se tiče stavbnega zakona. Proti županovi odredbi imate pravico pritožiti se na občinski odbor in proti sklepu občinskega odbora na deželni odbor.

Vprašanje 56. Ali se svet poleg vode, kjer se imajo narediti naprave za porabo vodne sile, more razlastiti? (M. K. v Z.)

Odgovor: Podjetja za porabo vodnih sil, ki so iz narodnogospodarskega stališča potrebna, imajo pravico zahtevati na tujih tleh služnostno pravico za zgrajenje potrebnih stavb; vendar lastniki dotičnih zemljišč lahko zahtevajo odkup sveta, namesto privolitve služnostne pravice. Tej prisilni pravici pa niso podvržena poslopja z dvorišči in poleg njih ležeči vrtovi. Če bi pa po kaki taki vodni napravi zemljišče za lastnika izgubilo primerno porabnost, tedaj sme lastnik terjati, da se mu odkupi vse dotično zemljišče.

Vprašanje 57. Kako zatrem krte na travniku in na vrtu, kjer mi vsako leto vse prerijejo in delajo veliko škodo, kajti spomladi moram z velikim trudom vse krtine

poravnati, a ob košnji jih je zopet toliko, da je vsa trava podsuta in da trave sploh ne morem dočistega pokositi? (A. M. v T.)

Odgovor: Če se hočejo krte zatreti, ni drugega sredstva, kakor jim nastavljati pasti, kamor se love. S primernimi pastmi se krte kaj lahko love in se tudi kmalu zatro, kajti krtov na enemistem prostoru ni veliko, ker samec daleč naokrog ne trpi nobenega tekmeča. Kjer je veliko krtov, je znamenje, da imajo veliko hrane, ki obstoji iz raznih škodljivih ličink in hroščev, zato jih morda ne kaže popolnoma zatreti, ker drugače delajo te ličinke in hrošči lahko še večjo škodo kakor krt. Mi radi priznamo, da je včasih krt škodljiv in silno nadležen in da ga je zato do gotove meje zatreti, ne smemo pa na drugi strani zanikati tudi krtove koristi.

Vprašanje 58. Zaradi pomanjkanja krme pokladam brejim in doječim svinjam navadno domačo deteljo, in sicer zrezano ter kuhano. Svinje to krmo rade jedo. Ali je za plemenske svinje kuhano deteljno seno dobra krma? (V. G. v K.)

Odgovor: Kuhana detelja je drugače prav dobra krma za prasiče, vendar prasičji želodec ni tako ustvarjen, da bi bil zmožen tako krmo zadostno porabiti. Pokladanje samo kuhane detelje brejim in doječim svinjam ne da dovolj hranilnih snovi, zato vsekako priporočamo pokladati vsaj nekoliko kakih močnih krmil, kakor so n. pr. otrobi, tropine itd. Deteljnega sena nekuhanega sicer prasič ne more dovolj prebaviti, če pa prasiči marajo jesti tudi nekuhaneno seno, tedaj naj se jim pomalem vendar poklada, ker uživanje suhe krme jači delovanje želodca. Pokladanje samo kuhanega in deloma nekuhanega sena prasičem se pač ne sme imenovati umno krmiljenje, zlasti pri brejih in doječih svinjah, a v sili se smejo delati izjeme, ki nič ne škodujejo, in kmetovalec se v takih slučajih ne more in ne sme ravnati strogo po predpisih umne živinoreje, ampak naj tisto naredi, kar mu njegove gospodarske razmere dopuščajo.

Vprašanje 59. Ali se sme mešano vinogradniško gnojilo mešati z mešancem, ki ga pri nas delamo iz hlevskega gnoja in tratnice ter ga večkrat prekopljemo? (A. S. v J.)

Odgovor: Ni ovire mešanju takega mešanca tik pred porabo z mešanim vinogradniškim gnojilom. Tako ravnanje je celo priporočeno, ker se močna umetna gnojila laže enakomerno razdele in posameznim trtam dodenejo. Mešanec, pravilno narejen iz hlevskega gnoja in tratnice, je samnasebi izvrsten gnoj za trte, ki ima v sebi veliko dušika, ter mu k večjemu primanjkuje fosforove kisline in kalija, zato ga bo bržkone odveč mešati z dragim vinogradniškim gnojilom; zadostovalo bi, če mu po potrebi primešate samo kakega fosfatnega in kalijevega gnojila.

Vprašanje 60. Imam sedem orolov pet do deset let starega s smrekami nasajenega gozda. Oral tega gozda sem sedaj našel napadenega po neki glivi ali po kakem drugem škodljivcu, vsled česar so zrastle po vršičkih rjave gobe ali bule, da se vse krotoviči in smreke v rasti zaostajajo. Poslal sem Vam na ogled napaden vršiček smreke in prosim odgovora, kateri škodljivec to povzroča in kako se temu odpomore? (F. V. v B.)

Odgovor: Vaše smreke so bile lansko leto napadene po listnih ušeh. Vsled ran, ki jih te uši na mladih poganjkih povzročijo, se naredijo debeli izrastki, ki so bili lansko leto poraščeni s zelenimi iglicami, a sedaj so se te iglice posušile in izrastki so taki, kakor majhni rjavi storži. Listne uši kaj rade napadajo mlade smrekove nasade v preksolčnih legah. Proti listnim ušem v gozdni nasadih ne kaže ničesar ukreniti, kajti listne uši navadno kmalu sameodsebe izginejo ter

ne delajo znatne škode. Listne uši se lotijo le oces, in oko, ki se na ta način izpremeni v storž, le malo požene in nima za drevo nikake vrednosti. Ksreči uš napada le stranska očesa, vendar more biti število izrastkov tako veliko, da jih kaže porezati in sežgati. Tako porezovanje in sežiganje je pa le uspešno, dokler so storži še zeleni in se v njih nahajajo uši.

Kmetijske novice.

Deželni tečaji za zidarske mojstre. Deželni odbor kranjski priredi 20., 21. in 22. marca t. l. v deželnem dvorcu, soba št. 122., tečaj za zidarske mojstre, ki se hočejo izvežbati v novodobni gradnji hlevov. — Spored: Vpliv hlevov na zdravstvo živine. Splošna uredba modernega hleva v primeri z dosedanjimi napravami. Načrti in proračuni. Podrobnosti modernih hlevskih naprav. — Udeležencem povrne deželni odbor železniške prevozne stroške III. razreda in za hrano in stanovanje po 6 K na dan. — Prošnje z dokazili, da je dotičnik na Kranjsko pristojen zidarski mojster, je predložiti deželnemu odboru v Ljubljani do 15. marca t. l.

V Strugah pri Dobropoljah se je 8. januarja 1911 ustanovila podružnica kmetijske družbe. Doslej je pristopilo 45 posestnikov, ki prav radi bero „Kmetovalca“. Podružnica je priredila dne 27. svečana v šolski sobi predavanje, kjer je družbeni ravnatelj g. G. Pirc govoril o zgodovini kmetijske družbe in o nalogah kmetijske podružnice v sedanjem času. Kljub pustni nedelji je bila udeležba prav obilna. Podružnica je v tem času svojim udom že oskrbela 1 vagon koruze in otrobov. Tudi se pripravlja snovanje drevsnice. V ta namen pride 17. sušca g. sadj. inštruktor M. Humek, da dá potrebna navodila.

Družbene vesti.

* **Visokodebelnega sadnega drevja druge vrste,** in sicer jablan in brušek, ki ni popolnoma lepo, proda c. kr. kmetijska družba kranjska kakih 3000 komadov po 30 vi-narjev. To drevje je ravnotako porabno, kakor ono prve vrste, ki ga daje družba svojim udom; le tako lepo ni in se je zato odbralo, a navzlic temu je dobro okoreninjeno ter je dobre rasti.

* **Naročnikom.** V sedanjem času se nam z ozirom na spomladanska dela naročitve na kmetijske potrebščine tako silno množe, da nam jih nikakor ni mogoče takoj zvršiti. Vrhutega pa nam tvornice za gnojila vsled raznih zaprek ne morejo davno naročenih gnojil dosti hitro pošiljati. Nam samim je veliko do tega, da udom hitro postrežemo, in zato prosimo dotičnike, naj nekoliko potrpe, ker nam bo tekom par dni mogoče vse naročitve po vrsti reševati.

Nujno prosimo p. n. gg. družbene ude, naj redno zasledujejo v „Kmetovalcu“, ktere gospodarske potrebščine družba oddaja in pod kakšnimi pogoji, ter naj družbene pisarne spomladi, ko je treba zvršiti na tisoče naročil, ne mučijo z vprašanji glede teh potrebščin, ker je tako vse pojasnjeno v „Kmetovalcu“.

* **Plemenske bike vseh pasem,** ki so v deželi vpeljane, bo c. kr. kmetijska družba oddajala to pomlad. Živinorejci se opozarjajo na tozadevni razglas v današnji številki „Kmetovalca“. Nakup in oddaja plemenskih bikov se pa le tedaj zvršita, če ne bo nepremagljivih ovir zaradi kuge v gobcu in na parkljih. Na vsak način bodo nakupljeni biki poprej nekaj časa zunaj Ljubljane, ki velja za okuženo, v kakem hlevu kontumacirani, in se zato oddaja bikov ne bo mogla vršiti v Ljubljani.

* **Domače mlade bike,** ki so lepi in sposobni za pleme in ki jih imajo v kakih občinah živinorejci odveč, kupuje c. kr. kmetijska družba kranjska za oddajo v druge kraje, zato prosi, naj se taki biki nemudoma v nakup ponudijo kmetijski družbi.

* **Semenski krompir.** Ker bo letos semenskega krompirja silno manjkalo, je c. kr. kmetijska družba kranjska poskrbela, da bo mogla ustreči tudi večjim naročitvam, in je zato nakupila mnogo vagonov semenskega krompirja raznih vrst v tujih deželah. Glede oddaje tega semenskega krompirja opozarjamo na razglas med uradnimi vestmi današnje številke.

Tomasova žlindra se je ob novem letu znatno pocenila, kar bodo naši udje gotovo z veseljem na znanje vzeli. Dasi so tvornice za severne avstrijske dežele cene le neznatno znižale, smo z ozirom na kupčijsko tekmovanje angleških tvornic, ki pošiljajo svojo žlindro v Trst, dosegli za naše dežele izredno znižane cene, ki jih spodaj objavimo.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Tomasovo žlindro. Cena za nadrobno oddajo 19 odstotne žlindre v Ljubljani je K 7— za 100 kg.

Naročbe na cele vagone se bodo zvrševale po naslednjih cenah:

17 %	18 %	19 %	20 %	21 %
K 561—	K 594—	K 627—	K 660—	K 693—

za cel vagon z 10.000 kg, popust znaša z ozirom na prihranitev stroškov za prevažanje K 25— pri celem vagonu.

Te cene je razumeti bazis Trst, t. j. naročnik bo plačal le toliko voznine, kolikor bi znašala iz Trsta do zadnje postaje, čeravno dobi žlindro naravnost iz tvornice.

Rudninski superfosfat s 14 % v vodi raztopne fosforove kisline po K 7— 100 kg z vrečo vred. Pri naročilih v celih vagonih velja cena K 6— iz mejne postaje Červinjan.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg. Naročila na cele vagone se zvrše naravnost iz tvornic in se cena vsled zmanjšanja stroškov dokaj zniža.

Kalijevo sol po 12 K 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 20 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 40 % kalija in stane 12 K, dočim ima kajnit le 12 — 13 % kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 4 K 50 h. Tudi to gnojilo pošljemo odjemalcem celih vagonov naravnost iz tvornic za ceno, ki je dosti nižja.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Amonijev sulfat po 31— K 100 kg iz Ljubljane. To dušičnato umetno gnojilo ima družba sedaj, ko se bliža čas za gnojenje ozimini, zopet v zalogi. To gnojilo je važno za gnojenje na njivah žitu, krompirju, ozimini itd., in sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo. Poraba amonijevnega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato posebno priporočena. Opozarjamo na spis „Gnojenje z dušikom“ v 1. št., na spis „Dušičnata umetna gnojila“ v 2. št., na spisa „Gnojenje travnikov z umetnimi gnojili spomladi“ ter „Mešana gnojila in gnojenje vinogradov z umetnimi gnojili, v 3. št., na spis „Gnojenje krompirju, zlasti z umetnimi gnojili, s posebnim ozirom na amonijev sulfat“ v 6. številki in na spis „Gnojenje ozimini z amonijevim sulfatom“ v 18. številki lanskega „Kmetovalca“.

* Čilski soliter po K 30—100 kg.

* Mešano umetno gnojilo (vinogradniško gnojilo), ki ima 10 % v vodi raztopne fosforove kisline, 10 % žveplenokislega kalija in 4 % amonijevga dušika, oddaja družba po 16 K 50 h 100 kg z vrečo vred. (Glej spis „Mešana umetna gnojila“ v 3. številu lanskega „Kmetovalca“.)

* Vrtno gnojilo (mešano umetno gnojilo za zelenjad, cvetice in rastline v cvetličnikih), ki vsebuje 7 % v vodi raztopne fosforove kisline, 6 2/3 % čistega kalija (ne žveplenokislega!) in 6 1/2 % dušika (5 % amonijevga dušika in 1 1/2 % dušika solitrne kisline) oddaja družba v množinah 5—20 kg po 40 h in v večjih množinah po 30 h kg z vrečo vred. (Glej spis „Mešana umetna gnojila“ v 3. številu „Kmetovalca“.)

* Modro galico prične naša družba splošno oddajati konci aprila. Cene objavimo v eni prihodnjih številkih.

* Semenske zmesi detelj in trav izbrane prve kakovosti ima c. kr. kmetijska družba v zalogi in jih s pomočjo državne podpore oddaja kmetovalcem po znižani ceni. — Opozarjamo na spis „Sestava in setev travnih in deteljnih zmesi“, ki ga na zahtevanje vsakomur zastoj pošljemo. Vsakdo, ki travna in deteljna semena naroči, naj sporoči, koliko posameznih semen kupi, ali pa naj naroči že narejeno zmes, a v tem slučaju mora pisati, kakšna je zemlja, ki jo misli obsejati, in kako velik je dotični prostor.

* Deteljno seme, zajamčeno predenice čisto in potrjeno od kmetijsko-kemijskega preskušališča v Ljubljani, oddaja družba svojim udom z zavojem vred, in sicer seme domače štajerske ali črne detelje po 1 K 80 h, in seme lucerne ali nemške detelje po 2 K 20 h kilogram.

* Semena detelj in trav ima družba naslednje vrste v zalogi:

domača detelja (<i>trifolium pratense</i>)	K 1-80
lucerna (<i>medicago sativa</i>)	2-20
bela detelja (<i>trifolium repens</i>)	2-30
švedska detelja (<i>trifolium hybridum</i>)	2—
hmeljna lucerna (<i>medicago lupulina</i>)	1-60
francoska pahovka (<i>avena elatior</i>)	1-55
angleška ljulika (<i>lolium perenne</i>)	0-52
laška ljulika (<i>lolium italicum</i>)	0-68
pasja trava (<i>dactylis glomerata</i>)	1-80
senožetna latovka (<i>poa pratensis</i>)	2-50
medena trava (<i>holcus lanatus</i>)	1-10
trstikasta bilnica (<i>festuca arundinacea</i>)	3—
lisičji rep (<i>alopecurus pratensis</i>)	1-95
mačji rep (<i>phleum pratense</i>)	1-08
pasji rep (<i>cynosurus cristatus</i>)	2-05
šopulja (<i>agrostis stolonifera</i>)	1-80
zlata pahovka (<i>avena flavescens</i>)	5-40

* Severonemško seme krmske pese dobivajo udje pri družbi po 90 h kilogram z zavojem vred, in sicer rdečo in rumeno mamutovko. Rumena ekendorfovka stane pa 1 K kilogram.

* Glede oddaje semen naznanjamo, da veljajo gori označene cene z zavojem vred in s stroški za vozni list le pri naročilih nad 5 kg. Pri naročilih do 5 kg se posebej zaračunata zavoj in vozni list.

* Semenski oves, in sicer „zlatorunec“, ima družba že sedaj za spomladansko setev v zalogi. Zlatorunec je priznana dobra vrsta iz visoke, mrzle lege. Naročila ga je na Češkem in ga oddaja po 26 K 100 kg z vrečo vred. Blago je težko semensko in skrbno čiščeno. V zalogi sta le dva vagona tega ovsa in bo mogoče postreči samo udom, ki ga naroče, dokler ga je kaj v zalogi.

* Za živinorejce ima družba v zalogi požiralnikove cevi po 12 K in trokarje po 5 K. Oboje služi,

da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, da je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

* Sezamove tropine. Družba je vsled ugodnega kupa večje množine najfinije zmletih svetlih sezamovih tropin ceno lahko za 1 K pri 100 kg znižala, vsled česar jih bo odslej oddajala po K 17—100 kg iz Ljubljane. Te tropine družba jako priporoča. Vsebujejo jamčeno 50 odstotkov beljakovin in maščobe in se dobivajo le v vrečah po 50 kg. Živinorejce opozarjamo na spis „Krmljenje z oljnimi tropinami“, ki je izšel v „Kmetovalcu“ in ki ga v obliki „Gospodarskih navodil“ na zahtevanje vsakomur brezplačno pošljemo. Sezamove tropine so navzlic večji redilni vrednosti zaradi tega toliko cenejše od lanenih tropin, ker se sedaj še ne zahtevajo tako splošno. Gotovo je, da se precij podražé, kakor hitro jih ne bodo mogli več toliko izdelovati, kolikor jih bodo zahtevali; ta položaj utegne po splošnji sodbi kmalu nastati. Priporočati je umnim gospodarjem, da si čimprej priskrbe vsaj toliko tropin, kolikor jih bodo čez zimo potrebovali. Večjim odjemalcem, posebno onim na Krasu, lahko pošljemo te tropine iz tržaške zaloge in jim jih računamo po 16 K 25 h 100 kg iz Trsta.

* Lanenih tropin tudi ta mesec ne bo dobili. Živinorejci, ki je njih živina navajena na krmljenje z močnimi krmili, naj pa tega krmjenja nikar ne opuščajo, ampak naj pridno segajo po sezamovih tropinah.

* Tropine podzemeljskega oreha. Te tropin imajo zajamčeno 55 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi. Družba je ugodno kupila večjo množino in jih oddaja po 18 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo prištevati najmočnejšim dušičnatim in najlažje prebavnim rastlinskim močnim krmilom; odlikujejo se posebno po večji vsebini beljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmljenje z močnimi krmili.

* Živinsko sol priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini ne morejo kupiti po 6 K 90 h 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tista naročila na živinska sol se izvršujejo, ki se zanje denar naprej pošlje. V navedeni ceni so všteti izdatki za vozni list in stroški ob sprejemu denarja, ki se morajo plačevati v Ljubljani.

* Klajno apno oddaja družba v izvirnih vrečah, težkih 50 kg, po 22 h kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljate na zunaj se še posebej zaračunaj za vsako pošiljate 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmu, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štopami za živino.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

R a z g l a s

o oddaji čistokrvnih plemenskih bikov, kupljenih z državno podporo.

Podpisani glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske kupi dogovorno z deželnim odborom meseca marca, oziroma to pomlad,

z državno podporo, ki jo dovoli c. kr. kmetijsko ministrstvo za pospeševanje govedoreje, in z deželno podporo nekoliko plemenskih bikov čistokrvnih pasem, ki so primerne za zboljševanje govedi na Kranjskem, in sicer:

a) bika simodolske pasme (rumenobelo lisaste z belo glavo), ki jih odda samo v kraje Ljubljanske okolice in na Notranjsko, kjer je ta pasma že vpeljana;

b) bika sivkaste pasme (enobarvne, sivkaste ali rjavkaste barve), ki jih odda samo na Dolenjsko in v ostale kraje na Notranjskem, in

c) bika pincgavske pasme (temnordeče lisaste), ki jih odda samo na Gorenjsko.

Nakup in oddaja se izvršita le tedaj, če bo stanje kuge v gobcu in na parkljih takrat sploh to dopuščalo.

Vsak prosilec naj se zgledi le za bika tiste pasme, ki je dotični pokrajini primerna, oziroma kjer je že vpeljana. V prošnji je treba jasno povedati, za katere pasme bika prosilec prosi. Na prošnje za bika tistih pasem, ki niso primerne prosilčevi pokrajini, se kratkoma ne bo oziralo.

Prošnje je vložiti

za simodolske bika do 15. marca t. l.

za sivkaste in pincgavske bika do 1. aprila t. l.

pri glavnem odboru c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Vsak prosilec za bika mora v prošnji naznaniti, oziroma zavezati se:

1. da je pripravljen bika sprejeti ob pravem času na oni postaji, ki bo določena, in sicer tistega bika, ki ga določi odbor;

2. da plača ob sprejemu bika polovico tistih stroškov, ki jih je podpisani odbor imel zanj pri nakupu, in

3. da podpiše zavezno pismo, da se zaveže imeti prejetega bika dve leti za pleme in, če ga iz kterejakoli nezadostnega vzroka z dovoljenjem podpisanega odbora proda, povrniti po 20 K za vsak mesec, kar ga pred časom odda.

Kjer so živinorejske zadruge, se bo glavni odbor ozival le na njih ude; zato naj živinorejske zadruge same vložijo prošnje za bika, ali pa zadrugniki potom svojih zadrug.

Živinorejec, ki bo imel prejetega bika čez dve leti za pleme, in sicer najmanj štiri mesece dalje, dobode 40 K in za vsak nadaljnji mesec po 10 K nagrade.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, 28. februarja 1911.

Oddaja semenskega krompirja.

Lanska krompirjeva letina je bila na Kranjskem in sploh v južni Avstriji zelo slaba, mnogo čez zimo hranjenega krompirja je segnilo ali še gnije, zato bo letos spomladi prav gotovo pri nas na Kranjskem veliko pomanjkanje semenskega krompirja in bodo cene najbrž izredno visoke.

Z ozirom na to okoliščino je podpisana družba nakupila v tujini več vagonov semenskega krompirja, ki ga bo mogoče oddajati po 9 do 10 K 100 kg z vrečami vred. Ta semenski krompir je različnih vrst, je dober za jed in za vsakovrstno gospodarsko porabo ter se v drugih deželah prav dobro sponaša.

Ker je množina tega naročenega krompirja le omejena, zato bo mogla družba po označeni ceni le tista naročila izvršiti, ki jih dobi takoj, oziroma pravočasno. Občinam, podružnicam in kmetijskim društvom se priporoča skupna naročitev v celih vagonih, ker potem ne le voznina manj stane, ampak bo mogoče družbi

nastaviti najnižje cene. Vsi kmetovalci se že sedaj opozarjajo, da bo spomladi semenski krompir težko dobiti in da bo cena prav gotovo znatno poskočila.

Pravočasno došle naročitve se izvršijo v drugi polovici meseca marca ali v pričetku meseca aprila.

C. kr. kmetijska družba kranjska.

Vabilo

na občni zbor kmetijske podružnice v Orehku, ki bo v nedeljo, dne 19. sušca 1911 ob pol štirih popoldne v šolskih prostorih.

S P O R E D:

1. Poročilo načelnikstva.
2. Potrjenje računov.
3. Volitev načelnika in odbora.
4. Raznoterosti.

V slučaju nesklepčnosti bo zborovanje ob štirih z istim sporedom ob vsaki udeležbi.

Kmetijska podružnica v Orehku,
dne 15. sušca 1911.

J. Kristan, načelnik.

Vabilo

na občni zbor kmetijske podružnice na Boh. Beli v nedeljo, dne 19. marca 1911 ob pol štirih popoldne v hiši načelnika.

S P O R E D:

1. Poročilo o delovanju.
2. Predložitev letnih računov za leto 1910.
3. Razni pogovori.

V slučaju nesklepčnosti bo zborovanje ob štirih popoldne z istim sporedom ob vsakem številu navzočih udov.

Kmetijska podružnica v Boh. Beli,
dne 26. februarja 1911.

Ivan Burja, načelnik.

Listnica uredništva.

A. K. v P. Superfosfat in Tomasova žlindra sta fosfatni gnojili, dočim je amonijev sulfat dušičnato gnojilo in torej ta gnojila drugo drugega ne morejo nadomeščati, ravnotako malo, kakor pri zidanju ceni pesek ne more nadomestiti dražjega apna. — Velika večina superfosfata se v zemlji navadno porabi že prvo leto, nekaj ga pa vendar ostane tudi še za naprej. — **J. Š. v D.** Knjige, ki bi obravnavale o porabi elektrike pri kmetijstvu, ni nobene v slovenskem jeziku. — **U. R. v N.** Če doječi pujski bljujejo in hirajo, more biti vzrok pokvarjeno maternno mleko, ki prihaja od napačne krme, ali nesnaga v svinjaku. Taki pujski se lahko zastrupijo s plesnivo steljo, ki v nji brskajo in rijejo, ali pa si pokvarijo želodce, če poskušajo jesti iz nesnažnega korita, kjer se ostanki krme kisajo in gnijejo. — **J. K. v L.** Vašega vprašanja ne razumemo in vam zato ne moremo odgovoriti. — **F. V. v B.** K poštnim pošiljkatvam, ki so označene kot vzorec brez vrednosti, se nikdar ne sme pridejati kako pismo ali celo denar, oziroma znamka za odgovor, kajti če pošta pride na to, mora pošiljatelj plačati občutno globo. — **A. K. v L.** Če imajo sesajoči pujski drisko, more to prihajati od napačne krme, ki jo dobiva svinja, od bolne matere, od prehlajenja ali od nesnage v svinjaku, če pujski skušajo jesti krmo iz korita, ki je pokvarjena, od skisanih in gnilih ostankov.